

Zbiór Orzeczeń

Opinia 3/15

Opinia wydana na podstawie art. 218 ust. 11 TFUE

Opinia wydana na podstawie art. 218 ust. 11 TFUE – Traktat z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku – Artykuł 3 TFUE – Wyłączna kompetencja zewnętrzna Unii Europejskiej – Artykuł 207 TFUE – Wspólna polityka handlowa – Aspekty handlowe własności intelektualnej – Umowa międzynarodowa mogąca naruszyć wspólne zasady lub zmienić ich zakres – Dyrektywa 2001/29/WE – Artykuł 5 ust. 3 lit. b) i ust. 4

Streszczenie – wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 14 lutego 2017 r.

1. *Wspólna polityka handlowa – Umowy międzynarodowe – Opinia – Kompetencja Unii – Zakres – Traktatu z Marrakeszu o dostępie osób niewidomych do opublikowanych utworów – Wyłączenie*

[art. 3 ust. 1 lit. e) TFUE, art. 207 TFUE]

2. *Umowy międzynarodowe – Opinia – Kompetencja Unii – Traktatu z Marrakeszu o dostępie osób niewidomych do opublikowanych utworów – Charakter wyłączny – Podstawa – Wpływ na zasady przewidziane w dyrektywie 2001/29*

[art. 3 ust. 2 TFUE; dyrektywa 2001/29 Parlamentu Europejskiego i Rady, motyw 7, art. 5 ust. 3 lit. b), ust. 4]

3. *Umowy międzynarodowe – Opinia – Kompetencja Unii – Charakter wyłączny – Podstawa – Wpływ na wspólne zasady Unii – Kryteria oceny*

(art. 3 ust. 2 TFUE)

1. Zawarcie Traktatu z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku, nie jest objęte wspólną polityką handlową zdefiniowaną w art. 207 TFUE. W konsekwencji, na podstawie art. 3 ust. 1 lit. e) TFUE Unii nie przysługuje kompetencja wyłączna do zawarcia tego traktatu.

Traktat z Marrakeszu ma bowiem zasadniczo na celu poprawę sytuacji beneficjentów poprzez ułatwienie za pomocą różnych środków, do których zalicza się ułatwiony przepływ kopii utworów w przystępnym formacie, dostępu tych osób do opublikowanych utworów. Treść tego traktatu uściśla z kolei, że umawiające się strony powinny korzystać z dwóch odrębnych, choć uzupełniających się instrumentów, aby zrealizować te cele. Po pierwsze, art. 4 ust. 1 omawianego traktatu stanowi, że umawiające się strony przewidują ograniczenia i wyjątki w zakresie prawa do zwielokrotniania, prawa do rozpowszechniania i prawa do publicznego udostępniania w celu ułatwienia beneficjentom dostępu do kopii utworów w przystępnym formacie. Po drugie, art. 5 i 6 traktatu z Marrakeszu wprowadzają określone obowiązki dotyczące transgranicznej wymiany kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym.

Co się tyczy, w pierwszej kolejności, harmonizacji wyjątków i ograniczeń w zakresie prawa do zwielokrotniania, rozpowszechniania i publicznego udostępniania, motyw 12 preambuły do tego samego traktatu wskazuje w szczególności, że tej harmonizacji dokonuje się w celu ułatwienia beneficjentom dostępu do utworów i korzystania z nich. Ponadto art. 4 traktatu z Marrakeszu nie może zapewnić zbliżenia ustawodawstw krajowych, umożliwiającego w znaczący sposób ułatwienie handlu międzynarodowego, ponieważ umawiającym się stronom przysługuje szeroki zakres uznania odnośnie do wdrożenia tego przepisu, a z art. 12 tego traktatu wynika, że nie jest jego celem ani skutkiem zakazanie umawiającym się stronom wprowadzenia do krajowych przepisów prawnych wyjątków i ograniczeń na rzecz beneficjentów innych aniżeli ci, o których mowa w traktacie. Co więcej, nie można uwzględnić argumentu, zgodnie z którym spośród norm regulujących własność intelektualną w zakresie pojęcia handlowych aspektów własności intelektualnej, o którym mowa w art. 207 TFUE, nie wchodzi jedynie te normy, które dotyczą autorskich praw osobistych, ponieważ prowadziłyby one do nadmiernego rozszerzenia zakresu wspólnej polityki handlowej, wiążąc tę politykę z normami, które nie mają konkretnego związku z międzynarodową wymianą handlową. W tych okolicznościach nie można stwierdzić, że normy traktatu z Marrakeszu, które przewidują ustanowienie wyjątku lub ograniczenia w zakresie prawa do zwielokrotniania, rozpowszechniania i publicznego udostępniania mają konkretny związek z międzynarodową wymianą handlową, co oznaczałoby, że dotyczą handlowych aspektów własności intelektualnej, o których mowa w art. 207 TFUE.

Co się tyczy, w drugiej kolejności, norm traktatu z Marrakeszu regulujących wywóz i przywóz kopii utworów w formie umożliwiającej dostęp osobom niepełnosprawnym, należy zauważyć, że normy te dotyczą bez wątpienia międzynarodowej wymiany handlowej takich kopii. Jednakże należy uwzględnić cel realizowany przez takie normy po to, aby dokonać oceny powiązania ze wspólną polityką handlową. Tymczasem, należy uznać, że art. 5, 6 i 9 tego traktatu nie są szczególnie ukierunkowane na promowanie, ułatwianie lub regulowanie handlu międzynarodowego kopiami utworów w formie umożliwiającej dostęp osobom niepełnosprawnym, lecz raczej na poprawę sytuacji beneficjentów poprzez ułatwienie im dostępu do kopii utworów w przystępnej formie, powielonych w innych umawiających się stronach. W tych okolicznościach ułatwienie transgranicznej wymiany kopii utworów w formie umożliwiającej dostęp osobom niepełnosprawnym jawi się raczej jako środek do osiągnięcia niekomercyjnego celu tego traktatu niż przypisany do niego cel sam w sobie. Ponadto, ze względu na swoje cechy wymiana przewidziana przez traktat z Marrakeszu nie może być zrównana z wymianą międzynarodową prowadzoną w celach komercyjnych.

W tych okolicznościach sam fakt, że system wprowadzony przez traktat z Marrakeszu mógłby ewentualnie znajdować zastosowanie do utworów, które stanowią przedmiot wykorzystywania do celów handlowych lub które mogą stanowić przedmiot takiego wykorzystywania, a tym samym mógłby w stosownym wypadku pośrednio wpływać na wymianę międzynarodową takimi utworami, nie może oznaczać, że wchodzi on w zakres wspólnej polityki handlowej.

(zob. pkt 70–73, 83–91, 100, 101)

2. Na podstawie art. 3 ust. 2 TFUE Unii przysługuje wyłączna kompetencja do zawierania umów międzynarodowych, jeżeli ich zawarcie zostało przewidziane w akcie prawodawczym Unii lub jest niezbędne do umożliwienia Unii wykonywania jej wewnętrznych kompetencji, lub w zakresie, w jakim ich zawarcie może wpływać na wspólne zasady lub zmieniać ich zakres. Ryzyko wpływu zobowiązań międzynarodowych zaciągniętych przez państwa członkowskie na wspólne zasady Unii lub zmiany ich zakresu, mogące uzasadniać istnienie wyłącznej kompetencji zewnętrznej Unii, istnieje wówczas, gdy zobowiązania te należą do dziedziny stosowania rzeczonych zasad. Stwierdzenie istnienia takiego ryzyka nie zakłada całkowitej zgodności między dziedziną, jaką obejmują zobowiązania międzynarodowe, a dziedziną uregulowań Unii. W szczególności takie zobowiązania międzynarodowe mogą mieć wpływ na zasady Unii lub zmieniać ich zakres w sytuacji, gdy podlegają one dziedzinie objętej już w dużej części takimi zasadami.

Zawarcie traktatu z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku jest objęte kompetencją wyłączną Unii, gdy wszystkie obowiązki wynikające z tego traktatu należą do dziedziny objętej już w dużej mierze wspólnymi zasadami Unii i że zawarcie tego traktatu może mieć wpływ na te zasady lub zmienić ich zakres. Wyjątek lub ograniczenie przewidziane w traktacie z Marrakeszu należy bowiem wprowadzić w życie w ramach dziedziny zharmonizowanej mocą dyrektywy 2001/29 w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym. Podobnie jest w przypadku systemów wywozu i przywozu przewidzianych w tym traktacie, o ile ostatecznie mają one na celu zezwolenie na publiczne udostępnienie lub rozpowszechnienie na terytorium umawiającej się strony kopii utworów w formie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym, opublikowanych w innej umawiającej się stronie bez uzyskania zgody posiadaczy praw autorskich.

W tym względzie, ponieważ państwa członkowskie nie mogą, poza ramami instytucji Unii, podjąć zobowiązań międzynarodowych, wchodzących w zakres dziedziny regulowanej już w dużej części wspólnymi zasadami Unii i to nawet w braku ewentualnej sprzeczności między tymi zobowiązaniami a tymi zasadami, fakt, że art. 11 traktatu z Marrakeszu przewiduje obowiązek porównywalny z obowiązkiem wynikającym z art. 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29 czy że warunki ustanowione w art. 4–6 tego traktatu nie stoją, jako takie, w sprzeczności z warunkami z art. 5 ust. 3 lit. b) i art. 5 ust. 4 dyrektywy 2001/29, założywszy, że zostanie wykazany, nie może w żadnym wypadku być decydujący.

Ponadto, o ile prawdą jest, że jak wynika z tytułu dyrektywy 2001/29 oraz z jej motywu 7 prawodawca Unii dokonał jedynie częściowej harmonizacji prawa autorskiego i praw pokrewnych, względ ten jako taki nie może być rozstrzygający. O ile bowiem umowa międzynarodowa obejmująca dziedzinę, która była przedmiotem pełnej harmonizacji może mieć wpływ na wspólne zasady lub zmieniać ich zakres, o tyle dotyczy to jednak tylko jednej z sytuacji, w których warunek zawarty w ostatnim członie zdania art. 3 ust. 2 TFUE jest spełniony. Podobnie, chociaż państwa członkowskie korzystają z zakresu uznania w odniesieniu do skorzystania z możliwości ustanowienia wyjątku lub ograniczenia na rzecz osób niepełnosprawnych, to ten zakres uznania wynika z decyzji prawodawcy Unii o przyznaniu państwom członkowskim takiej możliwości w ramach zharmonizowanych ram prawnych zapewniających wysoką i stałą ochronę praw w zakresie zwielokrotniania, publicznego udostępniania i rozpowszechniania mocą dyrektywy 2001/29. W tym kontekście, art. 5 ust. 3 lit. b) i ust. 4 dyrektywy 2001/29 nie ustala minimalnego progu ochrony prawa autorskiego i praw pokrewnych, gdyż pozostawia kompetencje państw członkowskich w zakresie ustanowienia lepszej ochrony tych praw w stanie nienaruszonym, ale raczej upoważnia państwa członkowskie do zapewnienia, pod pewnymi warunkami, wyjątków lub ograniczeń w zakresie praw zharmonizowanych przez prawodawcę Unii. Ponadto jest to możliwość, która jest ściśle obramowana wymogami prawa Unii.

(zob. pkt 102, 105–107, 112–115, 117–119, 121, 126, 129, 130)

3. Zobacz tekst orzeczenia.

(zob. pkt 108)